KARATASI YA UKWELIYA **COVID-19 JUU YA UTAFITI WA WACHUUZI**

Soko la Madaraka, Kiambu (Kenya)

2020/21

Karatasi ya ukweli ya COVID-19 juu ya Utafiti wa Wachuuzi, iliyotengenezwa na Shirika la Global Alliance for Improved Nutrition (GAIN) inaonyesha tabia, maoni, na maamuzi ya wachuuzi katika soko la wazi la Madaraka huko Kiambu (mjini Thika), Kenya. Inatoa picha ya changamoto na mahitaji ya wachuuzi wanapokabiliana na biashara na usalama wa chakula katika COVID-19.

Tathmini hii inahusisha mahojiano ya ana kwa ana na wachuuzi wa sampuli zinazofaa (n=85) kutoka soko la Madaraka, iliyofanywa mnamo Desemba 2020.

Muhtasari:

- 94% ya wachuuzi waliona mabadiliko kwenye soko kutokana na COVID-19; kwa wachuuzi wengi, mavazi ya lazima ya barakoa kwa muuzaji na mnunuzi na kuwekwa kwa vituo vya kunawa mikono au vieuzi ndio mabadiliko muhimu zaidi.
- Pamoja na hatua ambazo tayari zimewekwa, wachuuzi wengi walidai kuwa utekelezaji wa kuweka umbali na mabadiliko au maboresho ya miundombinu ya soko inayohusiana na mfumo wa mifereji ya maji, maji na usafi wa mazingira, vivuli na taa za usalama.
- 99% ya wachuuzi wamejichukulia hatua (kama vile kuvaa barakoa, kutumia kieuzi cha mkono, kuwakumbusha wateja kuweka umbali) kwa sababu ya COVID-19.
- 95% ya wachuuzi (100% ya wachuuzi wa kike) walisema kwamba idadi ya wateja ilipungua (kwa kiasi kikubwa) wakati wa janga hilo.
- 60% ya wachuuzi walitumia mikakati ya uuzaji (punguzo la ziada, mkopo, matangazo) kuongeza idadi ya wateja au mauzo katika COVID-19.
- 78% ya wachuuzi waliripoti mabadiliko katika wasambazaji wao (ongezeko la bei za wasambazaji, kutegemea wasambazaji wachache) wakati ambapo COVID-19 imekuwepo katika eneo hilo.

gain
Global Alliance for Improved Nutrition

Wachuuzi waliohojiwa (n=85)

- 51% ya wachuuzi waliohojiwa walikuwa wanawake (Kielelezo 1).
- 79% ya wachuuzi walikuwa kati ya umri wa miaka 25 na 50 (Kielelezo 2).
- 65% ya wachuuzi walijitambulisha kama Wakikuyu; 16% kama Wakamba, 6% kama Wajaluo na 6% kama Wameru.
- 81% of ya wachuuzi walimiliki biashara walizokuwa wakiendesha.
- 45% ya wachuuzi wamekuwa wakifanya kazi kama wachuuzi huko Kiambu kwa zaidi ya miaka 10, 19% kwa miaka 3-5 na 15% kwa miaka 5-10.
- Wachuuzi waliohojiwa waliuza aina nyingi ya vyakula (Kielelezo 3)
- Hakuna mchuuzi (n=6) wa nyama aliyekuwa mwanamke; kwa kiwango kikubwa, wachuuzi wa maziwa na vyakula vya mizizi walikuwa wanawake ($p<0.1$).

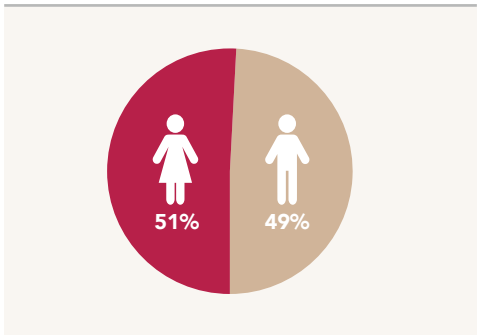

Kielelzo 1. Jinsia ya Wachuuzi

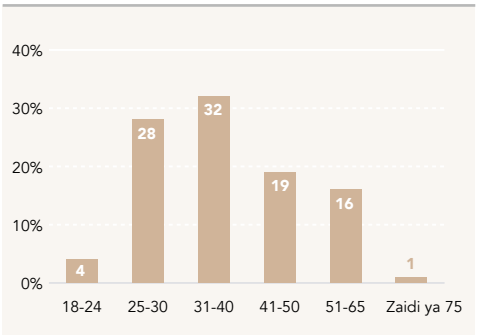

Kielelezo 2. Umri wa Wachuuzi

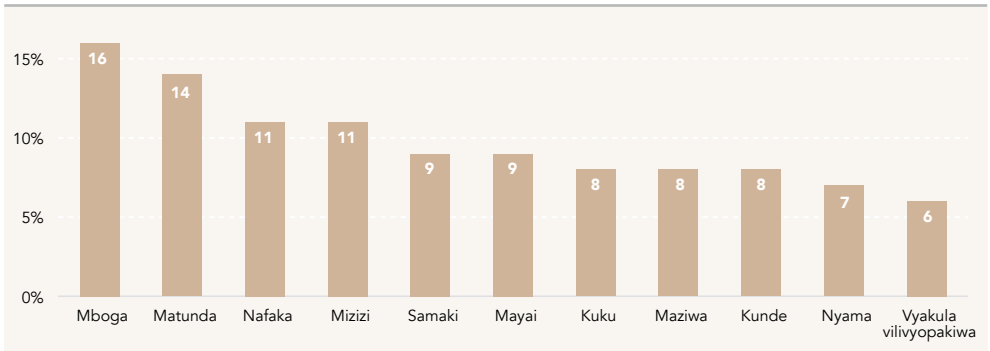

Kielelezo 3. Aina ya vyakula vinavyouzwa na wachuuzi

Jinsi Soko lilivyokabiliana na COVID-19

Karibu wachuuzi wote (94%) waliona mabadiliko kwenye soko katika kukabiliana COVID-19. Wachuuzi wengi (88%) walioona mabadiliko walitaja kuwekwa kwa vituo vya kunawa mikono au vituo vya vieuzi kwenye soko na agizo kwa wateja na wachuuzi wote kuvaa barakoa/ vifuniko vya pua na mdomo (Kielelezo 4).

Wachuuzi wengi walisema kuwa uvaaji wa lazima wa barakoa kwa muuzaji na mteja na kuwekwa kwa vituo vya kunawa mikono/vieuzi kama mabadiliko muhimu katika kupunguza hatari ya wao kuambukizwa COVID-19. Sehemu ya wachuuzi wa kike waliotaja umuhimu wa amri ya wachuuzi ($p<0.1$) na wateja ($p<0.05$) kuvaa barakoa ilikuwa kubwa sana kuliko ya wanaume wenzao.

Zaidi ya hatua ambazo tayari zimewekwa, wengi wa wachuuzi walidai amri ya kuweka umbali. Kwa kuongezea, kulingana na wachuuzi, mabadiliko ya miundombinu ya soko—pamoja na ukarabati wa mifumo ya mifereji ya maji, vifaa vifaavyo vya usafi wa mazingira, utoaji wa maji na sabuni, vivuli, na taa za usalama— pia zinahitajika.

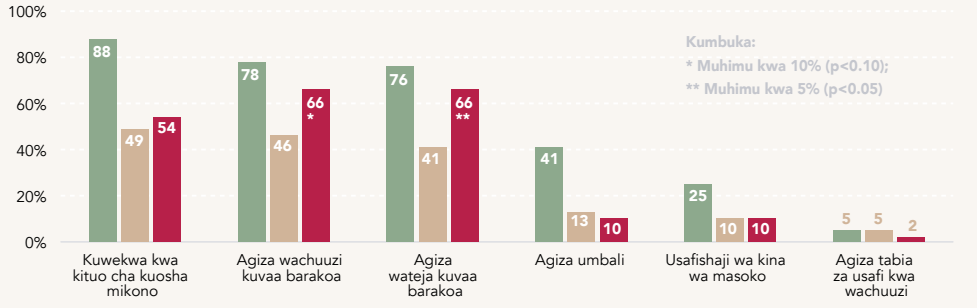

Kielelezo 4. Jinsi Soko lilivyokabiliana na COVID-19 na manufaa ya hatua (n=80)

Hatua zilizotambuliwa na wachuuzi wote (n=80) | Umuhimu kwa wachuuzi wanaume (n=39) | Umuhimu kwa wachuuzi wanawake (n=41)

Ujuzi na utekelezaji wa hatua za kinga dhidi ya COVID-19

Karibu wachuuzi wote (99%) walisema walikua wamechukua hatua za kupunguza hatari ya kueneza COVID-19. Kati ya wachuuzi, 80% walisema wao huvaa barakoa kila wakati, 51% wao hutumia vieuzi kila wakati, 45% huwakumbusha wateja kila wakati kuweka umbali inapowezekana na 44% wameweka vituo vyao vya kunawa mikono au kieuzi (Kielelezo 5). Wakati idadi kubwa zaidi ya wachuuzi wa kike walisema walitumia vieuzi ($p<0.05$), idadi kubwa zaidi ya wachuuzi wa kiume walitaja kuimarika kwa usafishaji wa nyuso za maeneo ($p<0.1$).

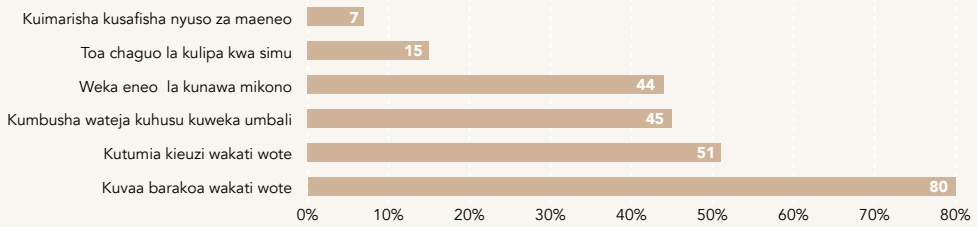

Kielelezo 5. Hatua za kuchukuliwa na wachuuzi (n=84)

Athari za COVID-199

Katika soko la Madaraka, matunda na mboga zilichangia 30% ya mazao yaliyouzwa na wachuuzi waliochunguzwa, na mgao sawa upatikanaji wa mazao mengine, kama vile kunde, nafaka, kuku, mizizi na mizizi, mayai, nyama, na samaki.

Kwa ujumla, karibu 17% ya wachuuzi (sehemu kubwa zaidi ya wachuuzi wa kike [23%; $p<0.1$] kuliko wachuuzi wa kiume [10%]) walibadilisha aina ya bidhaa au vikundi vya chakula wakati wa COVID-19 katika miezi sita iliyopita. Kati ya wale wachuuzi waliofanya mabadiliko, wengi waliripoti kuongezeka kwa mauzo ya matunda, mboga, nafaka, mayai, na maziwa. Lakini, baadhi ya wachuuzi pia walipunguza mauzo ya mayai, mboga, na maziwa (Fig. 6). Sababu za kubadilisha bidhaa za chakula zinazouzwa haswa ni pamoja na kupungua kwa mahitaji (50%) na mabadiliko ya msimu (36%), kando na sababu zingine (Kielelezo 7).

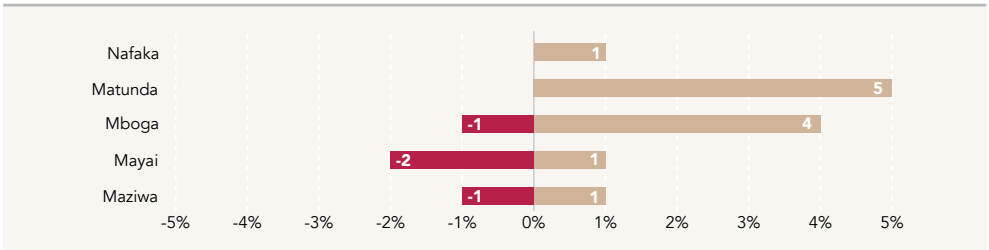

Kielelezo 6. Mgao wa madiliko ya mazao ya chakula yaliyouzwa na wachuuzi wakati wa COVID-19, miezi 6 iliyopita

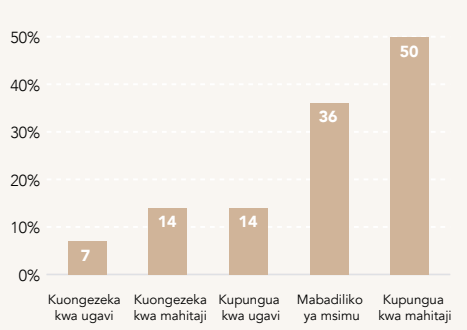

Kielelezo 7. Sababu ya kubadilisha mazao ya chakula iliyouzwa, miezi 6 iliyopita (n=14)

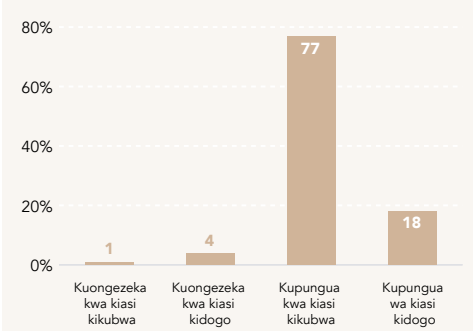

Kielelezo 8. Mabadiliko ya idadi ya wateja kutokana na COVID-19 (n=82)

Karibu wachuuzi wote (98%) walisema kwamba idadi ya wateja kwa siku ya kawaida ilibadilika kwa sababu ya COVID-19. Tofauti kati ya wachuuzi wa kike na wa kiume ilikuwa zaidi ($p<0.1$): wachuuzi wote wa kike (100%) waliripoti kupata mabadiliko katika idadi ya wateja, ikilinganishwa na 93% ya wachuuzi wa kiume. Wachuuzi wengi waliotaja mabadiliko katika idadi ya wateja waliripoti upungufu mkubwa (77%) au mdogo (18%) wa idadi ya wateja (Kielelezo 8).

Mikakati ya biashara na muunganisho wa muuzaj

Wachuuzji wengi (60%) waliochunguzwa walitumia mikakati ya uuzaji ili kuongeza idadi ya wateja au mauzo wakati wa COVID-19. Karibu nusu ya wale wanaotumia mikakati ya uuzaji walitoa punguzo za ziada (45%) au mkopo (27%), walitumia matangazo kama vipeperushi, redio, runinga au mitandao ya kijamii, au wateja wa zamani (10%) (Fig. 9). moja kwa moja (10%) Sehemu ya wachuuzi wa kike wanaotumia matangazo ilikuwa kubwa zaidi ($p<0.1$) kuliko ile ya wachuuzi wa kiume.

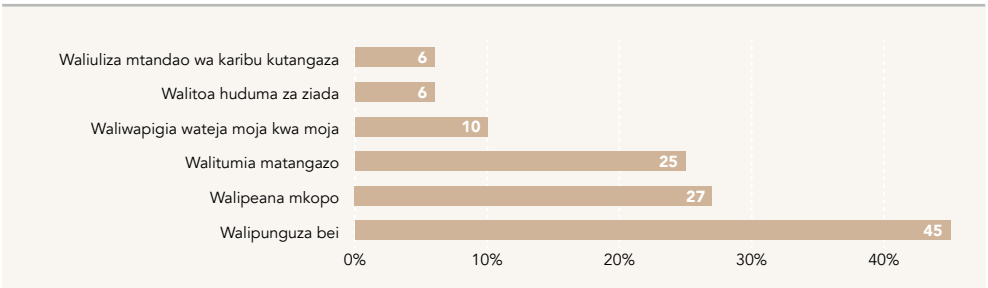

Kielelezo 9. Aina ya mikakati ya uuzaji iliyotumiwa (n=51)

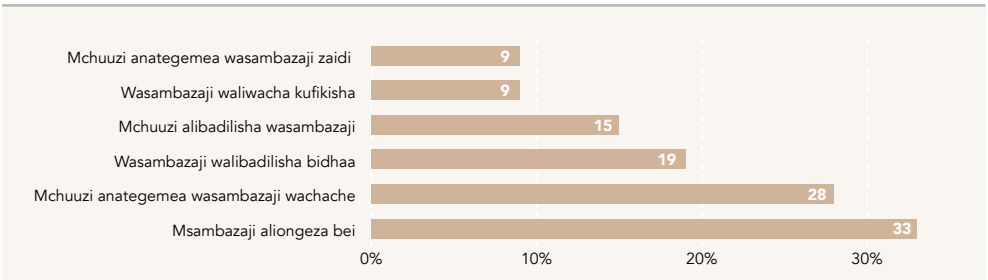

Kielelezo 10. Kubadilishwa kwa wasambazaji kwa sababu ya COVID-19 (n=67)

Miongoni mwa Wachuuzi waliofanyiwa utafiti, 78% waliripoti kupata mabadiliko kwa wasambazaji wao tangu kuanza kwa janga hili. Theluthi moja ya wale walioripoti mabadiliko ya wasambazaji pia walitaja ongezeko la bei za wasambazaji (33%), walitaja kwamba ilibidi wategemee wasambazaji wachache (28%), au kwamba wasambazaji walibadilisha bidhaa walizoleta (19%) mwezi uliopita (Kielelezo 10).

Kwa kupendeza, kulionekana kuwa na athari tofauti kwa wasambazaji waliozingatiwa wachuuzi wa kike na wa kiume. Sehemu kubwa ya wachuuzi wa kike walioripoti kupungua kwa wasambazaji ($p<0.05$) wakati sehemu kubwa ya wachuuzi wa kiume walitaja kuongezeka kwa idadi ya wasambazaji ($p<0.1$) wanaowategemea.
Mabadiliko haya yanaweza husu bidhaa zinazouzwa na wachuuzi lakini pia inaweza kuonyesha uzoefu tofauti kuhusu wasambazaji wa wasambazaji wa kike na wa kiume.

Njia: Kutathmini tabia za wachuuzi, maoni na maamuzi katika COVID-19

Ufahamu kuhusu tabia, maoni, na maamuzi za wachuuzi katika COVID-19 yanahusiana na mahojiano na wachuuzi 85 kutoka soko la Madaraka huko Kiambu. Sampuli ya wachuuzi ilichukuliwa kwa urahisi na walihojiwa sokoni kati ya 7-8 Disemba 2020 wakitumia dodoso lililopangwa. Zana ya mahojiano hapo awali ilitafsiriwa kwa Kiswahili na kupimwa uwanjani. Tafiti zilifanywa kwa kufuata kwa ukamilifu miongozo ya kimataifa kuhusu uzuiaji na udhibiti wa COVID-19. Takwimu zote zilikusanywa kupitia Open Data Kit na kuhifadhiwa kwenye KoBo Toolbox; uchambuzi wa data na tofauti kati ya jinsia ya mchuuzi kwa kutumia vipimo vya uwiano zilifanywa kutumia Stata toleo la 15.1.

Kazi inayofanywa na shirika la Global Alliance for Improved Nutrition (GAIN) Kupambana na COVID-19

Mikakati muhimu ya kupambana na janga la COVID-19 kuangazia udhaifu wa mifumo ya chakula duniani. Katika muktadha wa COVID-19, jambo muhimu zaidi ambalo linaweza kufanywa kwa afya na uthabiti wa watu na uchumi ni kulinda hali ya lishe ya vizazi vya sasa na vijavyo. GAIN imeanzisha miradi ya *Keeping Food Markets Working (KFMW)* kama jibu la dharura kwa COVID-19, kutoa msaada wa dharura kwa wafanyikazi wa mfumo wa chakula, kwa wafanyabiashara wadogo na wa kati wanaogawa vyakula vyenye lishe, na kuweka masoko ya vyakula wazi. Ingawa juhudi za kudhibiti janga ni muhimu, pia huharibu mifumo ya chakula, hupunguza mapato, na huweka vikwazo kwenye mipango ya ulinzi wa jamii, ambayo inaweza kutishia hali ya lishe ya walio hatarini zaidi. Miradi ya KFMW imejikita katika kupunguza hatari hizo na kuweka vyakula vyenye bei nafuu vinavyoingia katika masoko ya Afrika na Asia kwa watu ambao wanaozihitaji zaidi.

Kusaidia utengenezaji bora wa sera na uratibu wakati wa janga ni mojawapo ya mipango kadhaa chini ya programu hii ya KFMW. Mpango huu unazingatia miji 6, katika nchi 3 yaani, **Machakos na Kiambu (Kenya); Beira na Pemba (Msumbiji); Rawalpindi na Peshawar (Pakistan),** kwa nia ya kuelewa vyema katika muktadha wa kila jiji, uzoefu wa mfumo wa chakula mijini wakati wa janga – haswa masoko ya jadi ya chakula ambayo hutoa ufikiaji muhimu wa chakula kwa walio hatarini zaidi. La muhimu, utafiti umebaini mifumo ya chakula, hali halisi ya maisha na mipango ya wakazi wa mjini.
Pamoja na mahojiano na wenye habari muhimu na vikundi vinavyoangaziwa vinavyohusisha wadau mbali mbali wa mfumo wa chakula mijini, ikiwemo kamati za soko na wanaotunga sera za serikali ya jiji, pamoja na picha za setilaiti na masomo ya desktop, utafiti huu wa wachuuzi husaidia kuarifu na kulainisha sera na uratibu wa mfumo wa chakula mijini. Mpango dhabiti na kujenga ustaimili kwa wote. Cha umuhimu, ushahidi unaonyesha mfumo wa chakula, hali halisi ya kila siku kama ilivyohisiwa na kutendwa na wakaazi wa mijini.

Kwa maelezo zaidi tazama karatasi ya ukweli ya utafiti kuhusu baadhi ya sera yaliyojadiliwa kwa Pamoja

- *gainhealth.org/impact/our-response-covid-19#keeping-food-markets-working-programme*
- *gainhealth.org/impact/our-response-covid-19/effective-policymaking-and-coordination-during-pandemic*

Nukuu inayopendekezwa: Shirika Global Alliance for Improved Nutrition. 2021. Karatasi ya ukweli ya COVID-19 juu ya Utafiti wa Wachuuzi, Kiambu, Kenya. June 2021.

Chapisho hili limetolewa na Global Alliance for Improved Nutrition kwa ufadhili wa Wizara ya Mambo ya nje ya Uholanzi, Idara ya Mambo ya nje ya Biashara na Maendeleo ya Canada na Taasisi ya Misaada ya Ireland. Maoni yaliyotolewa hapa ni jukumu la GAIN na sio lazima yaonyeshe maoni ya mashirika yanayoiunga mkono.

Mawasiliano

GAIN
Global Alliance for Improved Nutrition (GAIN)
1st Floor, 197 Lenana Place, Lenana Road, Nairobi, Kenya
Sanduku la Posta: P.O. Box 13733 - 00800
+254 773 572 103
info@gainhealth.org
© 2021 The Global Alliance for Improved Nutrition
www.gainhealth.org

gain
Global Alliance for Improved Nutrition